

Тому саме школа повинна сприяти вихованню у дітей навичок здорового способу життя, формування культури здоров'я.

Ефективна профілактична робота у школі може здійснюватись за умов:

- реалізації державних стандартів початкової, середньої та вищої освіти стосовно збереження здоров'я учнів;
- розробки відповідного комплексу нормативних, навчально-методичних, інших документів, які регламентують та унормовують організацію навчально-виховного процесу під керівництвом педагогів;
- організації навчання дітей та молоді з використанням не тільки традиційних, а й інноваційних форм і методів, які є здоров'язберігаючими;
- формування мотивації до ведення здорового способу життя.

При проведенні анкетування вчителів (35чол.) було з'ясовано, що 78 % зазначають, що потрібна спеціальна підготовка педагогічних працівників для проведення профілактичної роботи; 75 % вчителів відзначили, що для профілактичної роботи найбільш ефективною є виховна робота; 61 % вчителів вважають, що профілактична робота має бути включена в навчальний предмет; 86 % вважають, що доцільна валеологізація навчальних предметів.

Обов'язковою умовою досягнення позитивного результату впрофілактиці шкідливих звичок є впровадження в навчальний процес неперервної валеологічної освіти, залучення до цієї справи не тільки освітян, а й працівників ЗМІ, правоохоронних органів, торгівлі, батьків і, нарешті, молодіжних об'єднань та організацій.

Література

1. Кулай А.Р. Негативні наслідки зловживання алкоголем та палінням тютюну для суспільства та здоров'я людини. //Біологія. –2005. – Січень №1. – С.22-23
2. Страшко С.В. та ін. Інфекційні хвороби, що набули соціального значення // Додаток до підручника з основ медичних знань для студентів усіх спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів.– Київ: Освіта України, 2006. – 56 с.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Рибалка О.Я., Шашко А.Г. (Полтава)

У наш час особливо актуально постає проблема статевого виховання підлітків та молоді. Статеве виховання – це процес систематичного, свідомого плануючого та здійснюючого впливу на формування статевої свідомості і поведінки. Воно припускає наявність мети, програм, засобів, виконавців, методів. Статеве виховання – не окрема сфера виховного впливу на особистість, як, наприклад, фізичне, моральне, естетичне. Воно входить до них органічною складовою частиною, пронизує весь процес творення особистості в цілому.

Метою статевого виховання є прищеплення дітям правильних уявлень про здоров'я, розуміння фізіологічних, соціальних та естетичних аспектів взаємин між юнаками і дівчатами, вироблення гігієнічних навичок. Завданням сім'ї, школи, суспільства є виховання у підлітків уміння володіти інстинктами статі, що пробуджується, формування усвідомлення високого призначення

людини, відповідальності за іншу людину, за здоров'я майбутньої сім'ї. При проведенні цієї роботи важливо наголошувати не на методах контрацепції, а на збереженні цнотливості, гідності, порядності, психічного і фізичного здоров'я підлітків і молоді. Для цього необхідно з раннього віку виховувати у хлопців і дівчат почуття самоповаги, гуманного ставлення одне до одного, формувати культуру міжстатевих стосунків. А це означає виховання у підлітків позиції відвертості, довір'я, дружелюбності, поваги і гуманного ставлення один до одного [1].

Для визначення обізнаності підлітків щодо статевих відносин та їх наслідків нами була розроблена анонімна анкета. Було опитано 120 підлітків. За результатами анкетування ми дізнались, що більше половини підлітків починають інтимні стосунки з 15-16 років, а близько 18% – з 13-14 років. Якщо майже всі підлітки ствердно відповіли на запитання, чи знають вони, що таке аборт, то лише 3-4% мали інформацію про негативні для здоров'я наслідків абортів. Наші майже дорослі діти знають та правильно називають протизаплідні засоби, знають про захисну роль презерватива стосовно ВІЛ-інфекції, та водночас 23% дівчат і 41% хлопців не знають, що вагітність може настати після першого статевого акту. Лише 60% учнів знали, що таке СНІД і які є венеричні захворювання, але лише 40% з них знали які шляхи зараження, та як і через що поширюються венеричні захворювання. І лише 5% учнів знають, що СНІД невиліковний.

Цікавим виявився факт щодо джерела інформація на інтимні теми. Абсолютна більшість підлітків про свої інтимні проблеми розповідають друзям, найменше про це говорять з учителями. Лікарям та батькам частіше довіряють дівчата, ніж юнаки. Для 25% опитаних джерелом інформації є друзі, ще для 26% – телебачення. Медпрацівники є джерелом інформації стосовно міжстатевих стосунків для 37% підлітків, від батьків цю інформацію отримують тільки 15% підлітків.

Особливо важлива роль в статевому вихованні дітей та підлітків відводиться сім'ї. Саме під дією мікроклімату сім'ї, взаємин дорослих, прикладу батька і матері формується особистість дитини. Батьки як вихователі в найменшому осередку нашого суспільства – сім'ї повинні розв'язувати всі питання статевого виховання повсякденно і тактовно, в індивідуальній роботі з дітьми. Тут важливо навчитися жити інтересами своїх дітей, приймати близько до серця всі їхні радощі й прикрощі, помічати нюанси їхнього настрою і стану.

Важливим моментом статевого виховання є рівень культури сім'ї. Низька культура батьків, які не прагнуть до духовного самовдосконалення, негативно позначається на процесі виховання дітей у сім'ї. Авторитет батьків належить до найвпливовіших виховних факторів. Якщо дитина поважає своїх батьків, виконує їхні вимоги й прислухається до їхніх порад, то це означає, що батьки в родині мають авторитет, займають міцну педагогічну позицію. Створенню авторитету сприяють: взаємоповага між батьком і матір'ю, їх пристойна особиста поведінка, статечне моральне обличчя, працьовитість, єдність вимог, чуїне ставлення до дітей. Знання їх потреб та інтересів, допомога їм у навчанні, увага до їх вікових та індивідуальних особливостей. До обов'язку батьків входить любити та належно виховувати своїх дітей, дбати про них, вивести в самостійне життя та допомогти здобути освіту. Діти, в свою чергу, повинні любити й поважати своїх батьків, прислухатися до їхніх порад, піклуватися про них у старості. Така об'єктивна закономірність людського життя, органічного взаємозв'язку між поколіннями.

Для визначення обізнаності батьків щодо статевого виховання та їх використання для виховання своєї дитини була розроблена анкета. З результатів проведеного анкетування батьків (53чол) можна зробити такі висновки, що

всі батьки цікавляться життям своєї дитини, як у школі так і поза нею, вони знають з ким їхня дитина спілкується та товаришує, з ким проводить свій вільний час від навчання. 91 % опитаних батьків проводить бесіди з своїми дітьми про безпеку та профілактику ВІЛ/СНІД/ІПСШ і небажаної вагітності. Але дуже прикро, що не всі батьки можуть виділяти достатньо часу для проведення разом з дітьми вільного часу (багато з батьків постійно зайняті роботою), а також більше спілкуватися зі своєю дитиною на інтимні теми. Також не всі батьки в змозі слідувати, що дивиться їхня дитина на телебаченню, та які передачі її цікавлять.

Статеве виховання є однією із складових частин усього виховного процесу, а отже, і проблемою в основному педагогічною, тому розв'язання її багато в чому залежить від організації статевого виховання в школі. Вчитель має бути однією з центральних фігур у здійсненні статевого виховання. Педагогічним завданням статевого виховання є виховання у підлітків уміння володіти інстинктами статі, що пробуджуються, формування усвідомлення високого призначення людини, відповідальності за іншу людину, за здоров'я майбутньої сім'ї.

Учителі будь-якої спеціальності повинні постійно проводити цю дуже важливу роботу. Наприклад, учитель фізкультури може говорити про загартування організму, користь від фізичної культури, спорту; біолог – про особливості людського організму; філолог – про етичні аспекти поведінки серед людей, у сім'ї; вчитель валеології роз'яснює дітям і підліткам значення гігієнічних навичок, про особливості життєдіяльності організму в різні вікові періоди, зокрема під час статевого дозрівання, вказує на згубний вплив шкідливих звичок, шкідливість раннього та безладного статевого життя, можливість захворювання на венеричні хвороби, підліткову вагітність, не позначену справжнім почуттям кохання. Важливо роз'яснювати необхідність рівноправних стосунків, розповідати про значення кохання в житті людини, розвінчувати гендерні стереотипи, розвивати навички упевненої поведінки і відмови від небажаних пропозицій. Важливо ознайомити молодих людей з негативними наслідками раннього початку статевого життя для репродуктивного і психічного здоров'я, навчити їх відмовлятися від сексуальних пропозицій, озброїти їх життєвими навичками для використання цих знань на практиці. Вони мають знати, які існують засоби контрацепції і методи захисту від ВІЛ/ІПСШ [2].

За результатами проведеного анкетування вчителів шкіл (46) можна зробити такі висновки, що 82% учителів вважають вплив шкільного середовища на формування статевого стереотипів у підлітків позитивним і значимим; 75 % відповіли, що засоби масової інформації негативно впливають на статево виховання підлітків; 71 % вчителів визнають ,що вирішальним є вплив сім'ї на статево виховання; щодо питання з якого віку необхідно приділяти увагу статево вихованню 35 % відповіли з ясельного віку, 37 % – з першого класу, 28 % – з 10 – 12 років; 73 % вчителів вважають, що потрібно ввести в навчальний процес такий спецкурс, як «Підготовка підлітків до сімейного життя».

Сім'я і школа – основні сили виховного процесу. Допмагаючи одна одній, вони створюють систему, яка діє послідовно й цілеспрямовано. Успіх роботи по статево вихованню залежить від правильного розуміння її мети і завдань, поінформованості в загальних питаннях виховання, урахування вікових особливостей підлітків, їхніх інтересів, уміння використовувати засоби мистецтва.

Література

1. Рибалка О.Я. Виховання у підлітків культури міжстатевих стосунків. Полтава.– 2003. –128 с.
2. Рибалка О.Я. Статеве виховання підлітків. Навчально-методичний посібник для вчителів загальноосвітніх шкіл. –Полтава. 2006 .– 72с.

ОСНОВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ КУРСУ "БІОЛОГІЯ-7" В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Рибалко Л. (Полтава)

Розроблено методику формування цілісних знань про живу природу в учнів 5-7 класів, яку втілено у підручниках "Природознавство-6" (авт. В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, Л.М. Рибалко) та "Біологія-7" (авт. В.Р. Ільченко, Л.М. Рибалко, Т.О. Півень) та навчальних посібниках до них.

В основу розробленої методики формування цілісних знань про живу природу в учнів 5-7 класів покладені еколого-еволюційний підхід та наскрізні принципи інтеграції знань (загальні закономірності природи, методи її пізнання та загальноприродничі поняття). Провідними змістовими елементами навчального матеріалу при цьому є біологічні ідеї й теоретичні узагальнення: рівні організації живої природи, історичний розвиток органічного світу, різноманітність організмів, екологічні закономірності, зв'язок живої і неживої природи. Структурування навчального матеріалу навколо цих біологічних ідей утворює стрижень, що об'єднує біологічні знання в систему, забезпечує їх інтеграцію і, тим самим, полегшує розуміння учнями навчального матеріалу.

Еколого-еволюційний підхід (ЕЕП) до цілісного вивчення живої природи ми розглядаємо як різновид загальнонаукового системного підходу, що базується на ідеї еволюції та ідеї екологічного реалізму (як ідеях пізнання). Його застосовано з метою наскрізної інтеграції біологічних знань, що дозволяє простежити головні траєкторії розвитку живої природи, глибше пізнати ієрархію біосфери як цілісної системи, об'єкти та явища живої природи вивчати у взаємозв'язку з оточуючим середовищем, а навколишній світ як систему систем, де все взаємопідпорядковане та взаємопов'язане. Усвідомлення цілісності живої природи через призму еволюції та екологізацію змісту навчального матеріалу є важливим компонентом сучасного мислення учнів, який дозволяє розкрити картину послідовного розвитку та взаємну спорідненість живих організмів.

Використання еколого-еволюційного підходу полягає в необхідності методично продуманого використання скрізних внутрішньопредметних зв'язків між розділами, темами та окремими уроками на основі застосування ідей еволюції та екологічного реалізму. Еколого-еволюційний підхід дає можливість показати учням, що в основі цілісності живої природи лежить їх еволюційна інтеграція та екологічна узгодженість, просторова та часова впорядкованість.

Просторова впорядкованість живих систем – це, певним чином, розміщення (місцезнаходження) систем живої природи різних за своєю структурною організацією, формою та розмірами. Простір – це довкілля з усією його насиченістю. Будь-який живий об'єкт, що емпірично пізнається, неможливий поза простором. Загальною характеристикою простору є єдність неперервності та самочинності процесів у природі. Вивчаючи ті чи інші живі системи в природі, слід завжди мати на увазі, що вони втілюють у собі загальні властивості простору.